

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลของการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ความคิดเห็นด้านนวดแผนไทยและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับบริการนวดแผนไทยของผู้ป่วยโรคปวดกล้ามเนื้อและโครงร่าง ที่มารับบริการศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองลำพูน โดยใช้แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับบริการนวดแผนไทย ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคปวดกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปที่มารับการรักษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองลำพูน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 280 คน

ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มารับบริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองลำพูน ในวันจันทร์ - เสาร์ ช่วงเวลาตั้งแต่ 09.00 - 18.00 น. หลังจากเก็บข้อมูลแล้วได้นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูลและทำการประมวลผล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับการเลือกรับหรือไม่รับบริการนวดแผนไทย ของผู้ป่วยโรคปวดกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไป วิเคราะห์ด้วยสถิติ Chi-square และหาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นด้านปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการเลือกรับหรือไม่รับบริการนวดแผนไทย วิเคราะห์ด้วย Logistic Regression ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ปัจจัยหลัก ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับหรือไม่รับบริการนวดแผนไทย ความเชื่อด้านผลการรักษาและความรู้เกี่ยวกับการนวดแผนไทย

กลุ่มผู้เลือกรับบริการนวดแผนไทยเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายและกลุ่มที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่แล้วมีอายุอยู่

ในช่วงระหว่าง 21 - 30 ปี มีสถานภาพสมรสคู่/ แต่งงานแล้ว รองลงมา คือ สถานภาพโสด จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ ปวช. อาชีพของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท แหล่งที่มาของรายได้มาจากการประกอบอาชีพของตนเอง รองลงมา คือ มีรายได้จากบุคคลในครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ต่อเดือนของทั้ง 2 กลุ่มพอใช้ รองลงมาคือรายได้ต่อเดือนเหลือเก็บ สิทธิในการรักษาพยาบาล ใช้สิทธิโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รองลงมา คือ ใช้สิทธิข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

ด้านระยะเวลาความเจ็บป่วยของระบบกล้ามเนื้อ และโครงร่างของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีอาการน้อยกว่า 1 ปี รองลงมามีอาการประมาณ 1 - 2 ปี กลุ่มผู้เลือกรับบริการนวดแผนไทยเลือกรักษาความเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อ และโครงร่างทั่วไปในอดีตด้วยวิธีการแพทย์แผนไทย รองลงมา คือ เลือกรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันและกลุ่มผู้ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยเลือกรักษาความเจ็บป่วยในอดีตด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน รองลงมา คือ เลือกรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยทั้ง 2 กลุ่ม ใช้เวลารับการรักษาความเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปโดยวิธีที่ผ่านมามีในอดีตน้อยกว่า 1 ปี รองลงมา คือ รักษาความเจ็บป่วยประมาณ 1 - 2 ปี มีระดับความเจ็บปวดเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปอยู่ในระดับน้อย รองลงมาอยู่ในระดับมาก มีระดับความกังวลเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปอยู่ในระดับน้อย รองลงมาอยู่ในระดับมาก ระยะเวลาที่มารับการรักษาอาการเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปที่ศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองลำพูน น้อยกว่า 1 ปี รองลงมามารับการรักษามาประมาณ 1 - 2 ปี และกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีอาการของโรคอื่น ๆ ร่วมด้วย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับบริการนวดแผนไทย

ความคิดเห็นโดยรวมของกลุ่มผู้เลือกรับบริการนวดแผนไทย และกลุ่มผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยด้านปัจจัยหลัก โดยแบ่งความคิดเห็นเป็น 2 ระดับ คือ มากและน้อย พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก” เมื่อพิจารณาความคิดเห็นแยกเป็นรายข้อ โดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อยและน้อยที่สุด พบว่าสิ่งที่ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่ การนวดแผนไทยต้องมาหลายครั้งกว่าจะหายและการนวดแผนไทยล้ำสมัย ผู้สูงอายุเท่านั้นที่เลือกรับบริการ ผู้ที่เลือกรับบริการนวดแผนไทย “เห็นด้วยน้อย” ส่วนผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย “เห็นด้วยมาก” ในเรื่องผู้หญิงหรือผู้ชายก็สามารถเป็นผู้ให้บริการนวดแผนไทยได้และการประชาสัมพันธ์จะทำให้ผู้คนสนใจการนวดแผนไทยมากขึ้น ผู้

เลือกรับบริการนวดแผนไทย มีความคิดเห็นในระดับ “เห็นด้วยมากที่สุด” และผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยมีความคิดเห็นในระดับ “เห็นด้วยมาก”

ความคิดเห็นโดยรวมด้านปัจจัยสนับสนุน โดยแบ่งความคิดเห็นเป็น 2 ระดับ คือ มากและน้อย พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก” เมื่อพิจารณาความคิดเห็นแยกเป็นรายชื่อ โดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อยและน้อยที่สุด พบว่าสิ่งที่ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่ ระยะเวลาในการเดินทางมารับบริการ ไม่นานมากนัก ผู้ที่เลือกรับบริการนวดแผนไทย “เห็นด้วยน้อยที่สุด” ส่วนผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย “เห็นด้วยมาก” ในเรื่องสถานที่ควรสะอาด สะดวก ปลอดภัย ผู้ที่เลือกรับบริการนวดแผนไทย “เห็นด้วยมากที่สุด” ส่วนผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย “เห็นด้วยมาก” สิ่งที่ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็น “เห็นด้วยมากที่สุด” ได้แก่ ผู้ให้บริการนวดแผนไทยควรแต่งกายให้สุภาพ สะอาด เรียบร้อย และสิ่งที่ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็น “เห็นด้วยน้อยที่สุด” ได้แก่ ผู้ให้บริการนวดแผนไทยที่มีความชำนาญไม่จำเป็นต้องผ่านการฝึกอบรมก็สามารถเปิดให้บริการนวดแผนไทยได้อย่างถูกกฎหมาย

ความคิดเห็นโดยรวมด้านปัจจัยเสริม โดยแบ่งความคิดเห็นเป็น 2 ระดับ คือ มากและน้อย พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก” เมื่อพิจารณาความคิดเห็นแยกเป็นรายชื่อ โดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อยและน้อยที่สุด พบว่าสิ่งที่ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่ การนวดแผนไทยอาจได้รับบาดเจ็บจากการนวด, เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรมีความสุภาพ อ่อนน้อม, ผู้ให้บริการทำการนวดด้วยท่าทางที่สุภาพ, ผู้ให้บริการควรมีความรู้ที่แม่นยำและแนะนำได้, ควรมีตู้เสื้อผ้าอย่างแน่นหนา ปลอดภัย โดยผู้เลือกรับบริการนวดแผนไทย มีความคิดเห็นในระดับ “เห็นด้วยมากที่สุด” และผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยมีความคิดเห็นในระดับ “เห็นด้วยมาก”

ความเชื่อเกี่ยวกับการนวดแผนไทย

จากความเชื่อที่ว่า การนวดแผนไทยเป็นเรื่องที่ล้าสมัย ผู้สูงอายุเท่านั้นที่เลือกรับบริการผู้ที่เลือกรับบริการนวดแผนไทย ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “เห็นด้วยน้อย” และผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก” ส่วนความเชื่อมั่นต่อความรู้ความชำนาญของผู้ให้บริการนวดแผนไทยว่าจะสามารถรักษาให้หายจากอาการเจ็บป่วยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก” และการนวดแผนไทยมีผลดีต่อสุขภาพของคน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก”

ความรู้ด้านนวดแผนไทย

ผู้ที่เลือกรับบริการนวดแผนไทย ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านนวดแผนไทยอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.62

ผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านนวดแผนไทยอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.74

2. ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ทักษะส่วนบุคคลหรือทรัพยากรที่เกื้อกูลให้เกิดพฤติกรรม ประกอบด้วย ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ ความเพียงพอของรายได้ สิทธิในการรักษา การเจ็บป่วยและการรักษาการเดินทาง ระยะเวลา ค่ารักษาพยาบาล การให้บริการและสถานที่

กลุ่มผู้เลือกรับบริการนวดแผนไทยจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. อาชีพของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001- 10,000 บาท แหล่งที่มาของรายได้มาจากการประกอบอาชีพของตนเอง รองลงมา คือ มีรายได้จากบุคคลในครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ต่อเดือนของทั้ง 2 กลุ่มพอใช้ รองลงมาคือ รายได้ต่อเดือนเหลือเก็บ สิทธิในการรักษาพยาบาลใช้สิทธิโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รองลงมา คือ ใช้สิทธิข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

ด้านระยะเวลาความเจ็บป่วยของระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีอาการน้อยกว่า 1 ปี รองลงมามีอาการประมาณ 1 - 2 ปี กลุ่มผู้เลือกรับบริการนวดแผนไทยเลือกรักษาความเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปในอดีตด้วยการรองลงมา คือ เลือกรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันและกลุ่มผู้ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยเลือกรักษาความเจ็บป่วยในอดีตด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน รองลงมา คือ เลือกรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย ทั้ง 2 กลุ่มใช้เวลาในการรักษาความเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปโดยวิธีที่ผ่านมาก่อนหน้านี้น้อยกว่า 1 ปี รองลงมา คือ รักษาความเจ็บป่วยประมาณ 1 - 2 ปี มีระดับความเจ็บปวดเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปอยู่ในระดับน้อย รองลงมาอยู่ในระดับมาก มีระดับความกังวลเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปอยู่ในระดับน้อย รองลงมาอยู่ในระดับมาก ระยะเวลาที่มารับการรักษาอาการเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปที่ศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองลำพูน น้อยกว่า 1 ปี รองลงมาได้รับการรักษามาประมาณ 1 - 2 ปี และกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีอาการของโรคอื่น ๆ ร่วมด้วย

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เดินทางมารับบริการโดยรถส่วนตัวและสามารถเดินทางมารับบริการได้เองโดยลำพัง ไม่ต้องมีผู้รับ - ส่ง หรือผู้ติดตามดูแล ระยะเวลาในการรับบริการแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 1 - 3 ชั่วโมง และสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เห็นด้วยในระดับมาก ได้แก่ การเปิดให้บริการนวดแผนไทยตั้งแต่ วันจันทร์ - เสาร์ เวลา 09.00 - 18.00 น. เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม ด้านคำรักษาพยาบาลเป็นภาระของผู้รับบริการหรือบุคคลที่รับผิดชอบคำรักษาพยาบาล ซึ่งค่าใช้จ่ายในการรักษาด้วยการนวดแผนไทยสูงกว่าการรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน เช่น การใช้ยาแผนปัจจุบัน การทำกายภาพบำบัด ด้านอัตราคำรักษาพยาบาลเกี่ยวกับการนวดแผนไทย เช่น การนวดตัวคิดชั่วโมงละ 100 บาท เป็นราคาที่เหมาะสม การรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อโดยการนวดแผนไทยต้องใช้ระยะเวลาในการรักษานานกว่าจะเห็นผล ผู้ให้บริการนวดแผนไทยควรแต่งกายให้สุภาพ สะอาด เรียบร้อย น้ำหนักที่ใช้ในการกดนวดในแต่ละบุคคลนั้นไม่เท่ากัน ผู้ให้บริการนวดแผนไทยต้องทำการนวดด้วยท่าทางที่สุภาพและให้บริการด้วยความสุภาพอ่อนน้อม สถานที่ตั้งให้บริการด้านนวดแผนไทยอยู่ใกล้บ้าน ใกล้ที่ทำงาน สะดวกไปได้ง่าย บริเวณสถานที่ให้บริการสะอาด สะดวกสบาย เหมาะแก่การให้บริการนวดแผนไทยและสถานที่จอดรถมีเพียงพอ สะดวก ปลอดภัยต่อผู้มารับบริการ สถานที่ให้บริการควรมีผู้เก็บเสื้อผ้าและของมีค่าของผู้รับบริการอย่างแน่นหนา ปลอดภัยและผู้รับบริการต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าก่อนรับบริการนวดเป็นขั้นตอนที่อยู่ยากเสียเวลา สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เห็นด้วยระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ให้บริการนวดแผนไทยที่มีความชำนาญไม่จำเป็นต้องผ่านการฝึกอบรมก็สามารถเปิดให้บริการนวดแผนไทยได้อย่างถูกกฎหมาย

3.ปัจจัยเสริม ได้แก่ สาเหตุที่เลือกรับและไม่รับบริการนวดแผนไทย เช่น ได้รับคำแนะนำจากอาสาสมัครสาธารณสุข เพื่อนบ้านหรือบุคคลในครอบครัว ได้รับข้อความประชาสัมพันธ์จากสถานบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีผู้ชักชวนให้มารับบริการ ความไม่มั่นใจในการนวดแผนไทยว่าอาจได้รับบาดเจ็บหรืออื่นๆ

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับข้อมูลด้านนวดแผนไทยจากบุคคลในครอบครัวและข้อมูลที่ได้รับมีส่วนช่วยในการตัดสินใจในการเลือกรับบริการนวดแผนไทย ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านนวดแผนไทยที่ทั้ง 2 กลุ่ม ต้องการให้ประชาสัมพันธ์ คือ แผ่นพับ/ใบปลิว และบุคคลที่มีส่วนช่วยในการตัดสินใจเลือกรับการรักษาความเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างของกลุ่มผู้เลือกรับบริการนวดแผนไทย ได้แก่ บุคคลในครอบครัว ส่วนกลุ่มผู้ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย ตัดสินใจเลือกรับการรักษาด้วยตนเอง โดยคนในครอบครัวของทั้ง 2 กลุ่ม เป็นผู้สนับสนุนให้ใช้การนวดแผนไทยในการรักษาโรคปวดกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไป ด้านความกังวลว่าอาจได้รับบาดเจ็บจากการนวด กลุ่มผู้ที่เลือกรับบริการนวดแผนไทย มีความคิดเห็นใน

ระดับเห็นด้วยมากที่สุดและกลุ่มที่ไม่เลือกรับบริการไทย มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก แสดงให้เห็นว่าทั้ง 2 กลุ่ม ยังมีความกังวลและความไม่มั่นใจในเรื่องของความปลอดภัยในการรักษา ด้วยการนวดแผนไทย

4.ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับการเลือกรับหรือไม่รับบริการนวดแผนไทยและทิศทางของความสัมพันธระหว่างความคิดเห็นด้านปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการเลือกรับหรือไม่รับบริการนวดแผนไทย ของผู้ป่วยโรคปวดกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไป

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกรับบริการนวดแผนไทยของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ เพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้ วิธีการรักษาอาการเจ็บป่วยในอดีต อาการเจ็บป่วยด้วยโรคอื่นๆ, ข้อมูลด้านนวดแผนไทยที่ได้รับและระดับความรู้ด้านนวดแผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.04, 0.01, 0.01, 0.03, <0.01, 0.01, <0.01 และ<0.01 ตามลำดับ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยหลัก เช่น การนวดแผนไทยต้องมาหลายครั้งกว่าจะหาย, ความเชื่อมั่นต่อความรู้ความชำนาญของผู้ให้บริการนวด, การนวดแผนไทยมีผลดีต่อสุขภาพ, นวดแผนไทยเป็นการรักษาอาการปวดแทนยาแผนปัจจุบัน, ผู้หญิงหรือผู้ชาย ก็ให้บริการนวดแผนไทยได้ และการนวดแผนไทยสามารถพิสูจน์ผลการรักษาได้ มีความสัมพันธ์กับการเลือกรับบริการนวดแผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <0.01, <0.01, <0.01, <0.01, 0.03 และ <0.01 ตามลำดับ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน เช่น ระยะเวลาในการเดินทางมารับบริการไม่นานมาก, สถานที่จอดรถมีเพียงพอสะดวก ปลอดภัย, สถานที่ควรจัดเป็นสัดส่วนมีความเป็นส่วนตัว, สถานที่ตั้งอยู่ใกล้ สะดวก, การรับบริการใช้เวลา 1 - 3 ชั่วโมง เป็นระยะเวลาเหมาะสมและการเปิดให้บริการ วันจันทร์ - เสาร์ เวลา 09.00 - 18.00 น. เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมมีความสัมพันธ์กับการเลือกรับบริการนวดแผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <0.01, <0.01, <0.01, <0.01, <0.01และ <0.01 ตามลำดับ และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเสริม การนวดแผนไทยใช้เวลารักษานานกว่าจะเห็นผล, นวดแผนไทยอาจได้รับบาดเจ็บจากการนวดและผู้ให้บริการควรมีความรู้ที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกรับบริการนวดแผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <0.01, 0.02 และ 0.03 ตามลำดับ เมื่อหาทิศทางความสัมพันธ์ในแต่ละด้าน พบว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเลือกรับบริการนวดแผนไทย ในเรื่องความเชื่อมั่นต่อความรู้ความชำนาญของผู้ให้บริการนวด, การนวดแผนไทยมีผลดีต่อสุขภาพ, นวดแผนไทยรักษาอาการปวดแทนยาแผนปัจจุบัน, ผู้หญิงหรือผู้ชายก็ให้บริการนวดแผนไทยได้และการนวดแผนไทยสามารถพิสูจน์ผลการรักษาได้ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเลือกรับบริการนวดแผนไทย เนื่องจากมีค่า OR มากกว่า 1 ส่วนเรื่องการนวดแผนไทยต้องมาหลายครั้งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเลือกรับบริการนวด

แผนไทย เนื่องจากมีค่า OR น้อยกว่า 1 ปัจจัยสนับสนุนที่มีผลต่อการเลือกรับบริการนวดแผนไทย เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเลือกรับบริการนวดแผนไทย เนื่องจากมีค่า OR น้อยกว่า 1 ด้านปัจจัยเสริมที่มีผลต่อการเลือกรับบริการนวดแผนไทย ในเรื่องผู้ให้บริการควรมีความรู้ที่แม่นยำ และให้คำแนะนำได้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเลือกรับบริการนวดแผนไทย เนื่องจากมีค่า OR มากกว่า 1 ส่วนเรื่องการนวดแผนไทยใช้เวลารักษานานกว่าจะเห็นผลและการนวดแผนไทยอาจได้รับบาดเจ็บจากการนวดเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเลือกรับบริการนวดแผนไทย เนื่องจากมีค่า OR น้อยกว่า 1

อภิปรายผลการศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับหรือไม่รับบริการนวดแผนไทยของผู้ป่วยโรคปวดกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไป จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่เลือกรับบริการนวดแผนไทยเป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.9 ส่วนกลุ่มที่ไม่เลือกรับบริการเป็นเพศชาย ร้อยละ 51.2 ด้านความคิดเห็นในเรื่องการนวดแผนไทยต้องมาตามนัดหลายครั้งกว่าจะหาย กลุ่มที่เลือกรับบริการนวดแผนไทยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยน้อยและกลุ่มที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ อุบลวรรณ ขอฟุ้ง, 2551 พบว่า ผู้ใช้บริการสปาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 95.1 อาจเนื่องมาจากเพศหญิงและเพศชายมีความสนใจที่แตกต่างกัน การนวดแผนไทยเป็นการรักษาที่ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน เห็นผลการรักษาค่อนข้างช้า ต้องมารับการรักษาหลายครั้งอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ชายส่วนใหญ่เมื่อมีอาการเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างจึงเลือกที่จะรักษาด้วยวิธีที่เห็นผลเร็วกว่า สะดวกกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ จีรพร ศรีวัฒนากุล กิจ และคณะ, 2551 เมื่อแยกพิจารณาจำแนกกิจกรรมการดูแลสุขภาพสุขภาพ เพศหญิงใช้บริการของหมอมือเมืองที่เน้นใช้วิธีการด้านพิธีกรรมและกายบำบัดสูงกว่าเพศชาย 1 เท่า ในขณะที่เพศชายใช้บริการของหมอมือเมืองที่เน้นด้านการใช้สมุนไพรสูงกว่าเพศหญิง ร้อยละ 20 นอกจากนี้ในเรื่องของระดับการศึกษาและความรู้ด้านนวดแผนไทย กลุ่มผู้เลือกรับบริการนวดแผนไทยมีการศึกษาระดับปริญญาตรีและกลุ่มที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ในการตัดสินใจเลือกรับบริการนั้นผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง อาจมีโอกาที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทางเลือกในการรักษามากกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาน้อยกว่า เนื่องจากการศึกษามีผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องกับการศึกษาของ พิสุทธิ พรสัมฤทธิ์โชค และคณะ, 2535 พบว่า ระดับการศึกษาและชนชาติมีผลต่อการรับรู้ โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าและเป็นคนไทยมีส่วนการรับทราบว่ามีบริการบริการในคลินิกสมุนไพรและการนวดแผนไทย โดยอายุรเวทมากกว่าผู้ที่ไม่รู้หนังสือและชาวเขา แต่จากการทดสอบความรู้ด้านนวดแผนไทยของกลุ่มผู้ป่วยโรคปวดกล้ามเนื้อ

และโครงสร้างทั่วไปนั้น กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีคะแนนความรู้อยู่ในระดับมาก แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ถึงประโยชน์และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการนวดแผนไทย แต่ในทางปฏิบัติอาจจะยังไม่เลือกรับบริการ เนื่องจากจำนวนผู้ที่เลือกรับบริการนวดแผนไทยยังอยู่ในปริมาณที่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ป่วยโรคปวดกล้ามเนื้อและ โครงสร้างทั่วไปทั้งหมด สอดคล้องกับการศึกษาของ นงเยาว์ ถนอมพงษ์, 2532 พฤติกรรมการรักษาโรคของประชาชน มีการใช้ยาแผนปัจจุบันถึงร้อยละ 94 และร้อยละ 6 มีการใช้ยาแผนโบราณ ดังนั้นการที่ผู้ป่วยไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยอาจมาจากเหตุปัจจัยอื่นๆ เช่น การประชาสัมพันธ์การเปิดให้บริการนวดแผนไทยแก่ผู้ป่วยและประชาชน ยังไม่แพร่หลาย สอดคล้องกับการศึกษาของ อุบลวรรณ ขอพิง, 2551 พบว่า ผู้ใช้บริการสปาส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ สปาในระดับปานกลาง แสดงว่า ยังมีการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจไม่เพียงพอ ยังขาดการส่งเสริมการแพร่ข่าวสาร ข้อมูลแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อสปาแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งรายได้ดังกล่าวจะส่งผลถึงความสามารถในการเลือกรับบริการด้านสุขภาพ รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้วย ผู้ที่มีรายได้น้อย รายได้ไม่เพียงพอจะต้องทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือตนเองและครอบครัว อาจไม่มีเวลาที่จะมาสนใจในเรื่องสุขภาพและความเจ็บป่วยของตนเองหรือครอบครัว ไม่มีปัจจัยด้านตัวเงินในการซื้อบริการทางด้านสุขภาพตามความต้องการของตนเอง อาจมองว่าการนวดแผนไทยเป็นการรักษาที่ใช้เวลาในการรักษานาน ต้องมาตามนัดหลายครั้งและเป็นการใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือย หากบุคคลนั้นๆมีการเรื่องค่าใช้จ่ายอื่นๆที่มากอยู่แล้วหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบริการทางด้านสุขภาพ เป็นภาระที่ไม่สามารถจะเพิ่มได้อีก จึงไม่เสาะหาทางเลือกอื่นในการรักษาความเจ็บป่วย แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่มีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆภายในครอบครัวหรือญาติ พี่น้อง ก็จะสามารถเลือกรับการรักษาได้อย่างเต็มที่ตามความเชื่อและความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เพ็ญศรี ทองเพชร, 2547 ผู้ที่มีค่านิยมเกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในระดับสูง (กลุ่มผู้ที่ใส่ใจในสุขภาพ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีสถานะทางการเงินและการศึกษาอยู่ในระดับสูง) จะมีพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพที่โรงพยาบาลที่มีศักยภาพด้านการรักษาสูง ตามค่านิยมเกี่ยวกับสุขภาพและความเจ็บป่วยที่ตนพอใจ ด้านวิธีการรักษาที่ผ่านมาในอดีตและอาการเจ็บป่วยด้วยโรคอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับการเลือกรับหรือไม่รับบริการนวดแผนไทย โดยกลุ่มที่เลือกรับบริการนวดแผนไทยได้เลือกการรักษาอาการเจ็บป่วยในอดีตด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยอยู่ก่อนแล้ว ส่วนผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย ได้เลือกรักษาอาการเจ็บป่วยในอดีตที่ผ่านมาด้วยวิธีการแพทย์แผนปัจจุบันและผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยมีโรคแทรกซ้อนอื่น ๆ มากกว่ากลุ่มผู้เลือกรับบริการนวดแผนไทย หากผู้ป่วยมีโรคแทรกซ้อน เช่น โรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวานหรือโรคหัวใจ

ร่วมด้วย ดังนั้นจึงทำให้ความสนใจเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยของระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปลดลง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับความรักษาอาการเจ็บป่วยเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไปประมาณ 1 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ไม่นานมากนัก ด้านอาการเจ็บป่วยไม่ได้รุนแรงและความวิตกกังวลเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ปัจจัยเหล่านี้อาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้ป่วยไม่ได้สนใจที่จะแสวงหาการรักษาด้านการแพทย์ทางเลือก เช่น การนวดแผนไทยเท่าที่ควร โดยผู้ป่วยมุ่งเน้นที่จะรักษาโรคเรื้อรังมากกว่า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิสุทธิ พรสัมฤทธิ์โชค และคณะ, 2535 พบว่า ผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยยาสมุนไพรและการนวดแผนไทยส่วนใหญ่มีอาการเจ็บป่วยไม่รุนแรง ส่วนพฤติกรรมการแสวงหาการรักษาของชาวบ้านนั้น หากอาการเจ็บป่วยไม่รุนแรงมักจะดูแลรักษาด้วยตนเอง ซื่อยากินเอง รักษาตนเองด้วยสมุนไพรหรืออาจปล่อยให้หายเอง สำหรับการเจ็บป่วยที่รุนแรงมีการใช้สมุนไพรอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่นิยมรักษาที่สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล

ส่วนความคิดเห็น โดยรวมด้านปัจจัยปัจจัยหลัก ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยเสริมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นในเชิงบวก เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยหลักรายชื่อในเรื่องความเชื่อมั่นต่อความรู้ความชำนาญของผู้ให้บริการนวดแผนไทย, การนวดแผนไทยเป็นการรักษาอาการปวดแทนยาแผนปัจจุบัน, การนวดแผนไทยมีผลดีต่อสุขภาพและการนวดแผนไทยสามารถพิสูจน์ผลการรักษาได้ ซึ่งมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ผู้รับบริการมีสิทธิที่จะเลือกรับบริการตามความเชื่อและความพึงพอใจ ความเชื่อของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ที่เขามีอยู่และข้อมูลข่าวสารที่เขาได้รับจากแหล่งที่เขาเชื่อถือ โดยความเชื่อเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมอีกต่อหนึ่ง บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดตามความเชื่อของเขา ซึ่งความเชื่อจะเป็นตัวเสริมกำลังบางอย่างที่เขาทำลงไปแล้วก่อให้เกิดความคงทนขึ้น (พันทิพย์ นามสุด, 2531 อ่างในสุด สงวน คำคุณ, 2542) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมเกียรติ ฉายะศรีวงศ์ และคณะ, 2530 ร้อยละ 80 ของผู้ป่วยและญาติมีความเชื่อว่านวดแผนไทยแล้วทำให้อาการดีขึ้นและ ร้อยละ 84 ของเจ้าหน้าที่ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐเห็นด้วยต่อการนำการนวดแผนไทยมาใช้บริการในสถานบริการ และจากการศึกษาของ อนุวัฒน์ ศุภชุตินกุล, 2530 ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรผสมผสาน หรือประยุกต์ใช้การนวดแผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบันเข้าด้วยกันในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐถึง ร้อยละ 81 นอกจากนั้นในการศึกษาครั้งนี้พบว่าความคิดเห็นในเรื่องการนวดแผนไทยเป็นวิธีการรักษาที่ล้ำสมัย ผู้สูงอายุเท่านั้นที่เลือกรับบริการ กลุ่มที่เลือกรับบริการนวดแผนไทย ร้อยละ 37.3 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยน้อยและกลุ่มที่ไม่เลือกรับบริการ ร้อยละ 42.9 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แสดงให้เห็นว่าทัศนคติและความเชื่อของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มนั้นแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ระดับการศึกษาของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันจึงส่งผลให้

ทัศนคติและความเชื่อแตกต่างกันด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ Rokeach, 1970 ทัศนคติของบุคคลเป็นส่วนที่มีผลทำให้เกิดการปฏิบัติของบุคคลหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มีส่วนประกอบทางด้านปฏิบัติหรือทางพฤติกรรม เพราะความเชื่อทุกความเชื่อที่รวมตัวกันเข้าเป็นทัศนคตินั้น จะเป็นตัวแทนของความพร้อมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีข้อแม้ว่าการที่จะออกมาเป็นการกระทำนี้จะต้องถูกเร้าอย่างเหมาะสมก่อน ส่วนในเรื่องของผู้หญิงหรือผู้ชายก็ให้บริการนวดแผนไทยได้มีความสัมพันธ์กับการเลือกรับหรือไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย ผู้ที่เลือกรับบริการมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด และผู้ที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกรับบริการอาจเห็นว่าผู้ให้บริการไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายก็มีวิชาความรู้และสามารถให้การรักษาได้ โดยผู้ให้บริการมีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ นวดด้วยท่าทางที่สุภาพ เรียบร้อย ไม่ล่วงเกินผู้รับบริการ แต่ผู้ที่ไม่เลือกรับบริการอาจจะมี ความกังวลในเรื่องการให้บริการโดยเพศตรงข้ามอยู่บ้าง จึงมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก

ด้านปัจจัยสนับสนุนรายชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ในเรื่องการเดินทางของผู้มารับบริการสะดวก เนื่องจากสถานที่ให้บริการทางการแพทย์แผนปัจจุบันและคลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์อยู่ในบริเวณเดียวกัน จึงไม่มีผลต่อการเลือกรับบริการนวดแผนไทยของผู้ป่วยโรคปวดกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุดสงวน คำคุณ, 2542 ผู้มารับบริการนวดแผนไทยมีภูมิลำเนาในชุมชนที่ตั้งคลินิกแพทย์แผนไทย สามารถมารับบริการได้สะดวก ไม่ว่าจะเปิดบริการช่วงเวลาใดก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการมารับบริการ ส่วนด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลยังเป็นภาระของผู้รับบริการและผู้ที่มีขีดขอบค่าใช้จ่าย ถึงแม้ว่าค่ารักษาพยาบาลด้านนวดแผนไทยสามารถใช้สิทธิของข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจในการเบิกค่ารักษาได้ แต่ภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางมารักษาหรือค่าใช้จ่ายของญาติที่เดินทางมาด้วยอาจเป็นภาระสำหรับผู้ป่วย และในการรักษาด้วยวิธีนวดแผนไทยต้องใช้เวลาานานและมาหลายครั้ง อาจทำให้ผู้ป่วยเสียเวลาและสูญเสียรายได้จากการขาดงานหรือการประกอบอาชีพ ดังนั้นผู้ป่วยต้องตัดสินใจในการเลือกรับหรือไม่รับบริการนวดแผนไทย ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ด้านสถานที่ตั้งอยู่ใกล้ สะดวก สถานที่ให้บริการมีความเหมาะสม จัดเป็นสัดส่วน ผู้เก็บของใช้ส่วนตัวของผู้รับบริการและสถานที่จอดรถสะดวก ปลอดภัย โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นในเรื่องเหล่านี้อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านการแต่งกายของผู้ให้บริการมีความสะอาด สุภาพ เรียบร้อย ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของสุชาวลี สุทธิคณิง, 2542 ผู้รับบริการให้ความสำคัญกับราคาในระดับมาก ด้านระยะเวลาในการให้บริการและระยะเวลาเปิดให้บริการผู้ป่วยเห็นว่าเหมาะสม ด้านการให้บริการและสถานที่ในการให้บริการควรจะสะอาด ปลอดภัยเพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้มารับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ

การศึกษาของ ศศิวิมล ดีโนนโพธิ์, 2537 ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยด้านบริการในระดับมาก เช่น การบริการมีคุณภาพ สะดวก ปลอดภัย มีการแจ้งอัตราค่าบริการไว้ชัดเจน สถานที่ตั้งสะดวกในการเดินทางมาใช้บริการ สถานที่จัดเป็นสัดส่วน มีห้องนอนเพียงพอ กว้างขวาง สะอาด สถานที่จอดรถสะดวก ปลอดภัยและเพียงพอ เป็นต้น

ด้านปัจจัยเสริมรายชื่อ ในเรื่อง การได้รับข้อมูลด้านนวดแผนไทย การได้รับคำแนะนำ และการชักชวนให้เลือกรับบริการนวดแผนไทย โดยบุคคลในครอบครัวเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุน การรักษาด้วยการนวดแผนไทย จากการศึกษาของ Brown and McElveen อังในสุดสงวน คำคุณ, 2542 ให้ความเห็นว่า ครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและช่วยเหลือแก้ปัญหาและตัดสินใจให้แก่กันและกัน รองลงมาจะเป็นกลุ่มเพื่อน อย่างไรก็ตามความต้องการแหล่งสนับสนุนทางสังคมจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความต้องการของบุคคลเป็นสำคัญจากการศึกษาของ สุดสงวน คำคุณ, 2542 การสนับสนุนจากสังคมแวดล้อม โดยเฉพาะกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนมากที่สุดและเป็นตัวแทนในการกระจายข้อมูลข่าวสารทางด้านสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นกลุ่มที่ให้บริการด้านสุขภาพที่ประชาชนให้ความศรัทธาและความเชื่อถืออยู่แล้วและกลุ่มญาติที่เป็นเครือข่ายทางสังคมเป็นสถาบันหลักในการถ่ายทอดความรู้และเป็นต้นแบบในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ ถ้าได้มีการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการนวดแผนไทยให้มาก จะส่งผลให้มีผู้ไปใช้บริการมากขึ้นตามด้วย และจากผลการศึกษาพบว่าข้อมูลด้านนวดแผนไทยที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับช่วยในการตัดสินใจเลือกรับบริการนวดแผนไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ พุทธินันท์ สุขพรวรกุล, 2543 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มน้ำสมุนไพรของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารน้ำสมุนไพรจากสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งสามารถทำนายพฤติกรรมการดื่มน้ำสมุนไพรได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 9.0 และจากการศึกษาวิจัยของ อดิญาณ์ ศรีเกษตริณ และคณะ, 2547 พบว่าการได้รับความสัมพันธ์กับการใช้บริการด้านสุขภาพ ในเรื่องการนวดแผนไทยอาจได้รับบาดเจ็บจากการนวด กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก โดยกลุ่มผู้ที่ไม่เลือกนวดแผนไทยมีจำนวนผู้ที่ไม่เห็นด้วยมากกว่าผู้ที่เลือกรับบริการนวดแผนไทย อาจเนื่องจากผู้ที่ไม่เลือกนวดแผนไทยไม่มีประสบการณ์ในการรับบริการและไม่มีความเชื่อมั่นในความรู้ความชำนาญของผู้ให้บริการจึงไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย

ข้อเสนอแนะนำผลการศึกษาไปใช้

จากการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรับบริการนวดแผนไทยของผู้ป่วยโรคปวดกล้ามเนื้อและโครงร่างทั่วไป ที่มารับบริการศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองลำพูน” พบว่ายังคงมีปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการเลือกรับหรือไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทย ซึ่งควรปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการส่งเสริมการแพทย์แผนไทยให้ก้าวหน้า ตลอดจนเป็นการประหยัดงบประมาณของรัฐในการสั่งซื้อยาจากต่างประเทศ ลดอาการข้างเคียงจากการใช้ยาแผนปัจจุบันที่มีผลต่อร่างกายของผู้ป่วย นอกจากนี้ ควรให้ชุมชนหรืออาสาสมัครสาธารณสุขมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในการเปิดให้บริการด้านนวดแผนไทยของคลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์ ศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองลำพูน เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นผู้ที่ทำงานเชิงรุกในชุมชน มีความคุ้นเคยและคนในชุมชนให้ความไว้วางใจในการช่วยดูแลสุขภาพความเจ็บป่วย ดังนั้น ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยบุคคลในชุมชนเอง โดยกระตุ้นให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการนวดแผนไทย และขยายเครือข่ายด้านการนวดแผนไทยในชุมชน พัฒนาศักยภาพผู้ให้บริการอย่างต่อเนื่องด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยหลัก ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยเสริมและจากการศึกษายังพบว่ากลุ่มที่เลือกรับบริการนวดแผนไทยต้องการให้คลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์ประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลด้านนวดแผนไทยผ่านทางแผ่นพับ/ใบปลิว และรองลงมา คือ อินเทอร์เน็ตและกลุ่มที่ไม่เลือกรับบริการนวดแผนไทยต้องการให้ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลด้านนวดแผนไทยผ่านทางหอกระจายข่าวและแผ่นพับ/ใบปลิว ดังนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลด้านนวดแผนไทยตามช่องทางที่กลุ่มผู้รับบริการต้องการ เพื่อให้การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของผู้รับบริการมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เลือกรับบริการ และผู้ที่ไม่เลือกรับบริการด้านนวดแผนไทยในปัจจัยที่เกี่ยวข้องของศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองลำพูนเปรียบเทียบกับที่ศูนย์บริการนวดแผนไทยอื่นๆ สันทนากลุ่มในกลุ่มผู้บริหารและผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ในการพัฒนางานและขยายเครือข่ายสู่ชุมชน